

Livskvalitet

– En värdig omsorg med
kvalitet och valfrihet
för alla

Alliansen Umeå
Rapport inför valet 2010

Maj 2010

ALLIANS Umeå
EN

CENTRUMPARTIET

Folkpartiet Liberalerna

Kristendemokraterna

Inledning

Måndag den 17 januari presenterade Alliansen Umeå fyra arbetsgrupper i syfte att ytterligare utveckla, fördjupa och bredda den gemensamma politiken med sikte på mandatperioden 2010-2014. Grupperna leddes av de fyra gruppledarna och i varje arbetsgrupp har det ingått två personer från varje alliansparti.

Arbetsgruppen Livskvalitet – en värdig omsorg med kvalitet och valfrihet för alla har utgått ifrån personliga fokusgrupper och därefter haft fyra möten samt en hearing; den senare bjöd in intressegrupper och individer för att de skulle kunna dela med sig av erfarenheter och önskemål.

I arbetsgruppen har Folkpartiets gruppledare Britt-Marie Lövgren varit ordförande och följande personer har ingått:

Marianne Normark	(FP)
Elmer Eriksson	(M)
Katja Isacsson	(M)
Helén Edlund	(KD)
Rabih Ballout	(KD)
Mattias Larsson	(C)
Anna-Karin Sjölander	(C)

Sekreterare i gruppen har varit Dagh Sandström (FP).

Uppdraget för arbetsgruppen har varit att presentera konkreta politiska förslag utifrån utgångspunkten att den kommunala organisationen måste vara flexibel så att våra gemensamma skattepengar används på bästa möjliga sätt utifrån varje människas unika behov.

Förslagen kommer att ligga till grund för Alliansens förslag till budget för 2011-2012 samt till det kommunpolitiska valmanifestet för nästa mandatperiod.

Sammanfattning

Livet ska levas hela livet från den första till den sista dagen.

- Fler särskilda boenden, senior/trygghetsboenden, avlastningsboenden
- Inför en flexlinje – buss på beställning
- Valfrihet i hemtjänsten
- Fler matalternativ inom hemtjänsten – inte bara matlådor. Inför möjlighet till lagad mat i hemmet eller mat från restaurang.
- Ökat samarbete mellan landsting och kommun när det gäller psykisk ohälsa för barn och ungdomar och hemsjukvården
- Upphandla mer verksamhet i konkurrens
- Mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättningar
- Uppmärksamma kvinnornas situation

Framtidens äldre vill ses som individer

Livet ska levas från den första till den sista dagen. Detta gäller oavsett ålder och funktionsnedsättningar. Alla människor måste kunna påverka sitt liv, hela livet.

Att vara pensionär är ingen beskrivning av hur en människa är eller vilka behov hon har. Samhällets – och inte minst kommunens – stöd och insatser riktar sig till den växande gruppen äldre. Det här är en rapport som handlar om livskvalitet inom vård och äldreomsorg, om hur Alliansen i Umeå vill arbeta med liknande frågor vid ett maktskifte 2010.

Livskvalitet förutsätter en känsla av mening och trygghet liksom att det finns starka sociala band. Familjen är ett exempel, men livskvalitet förutsätter också ett livaktigt föreningsliv samt naturliga samlingsplatser där människor kan samlas, utöva sin tro eller utöva intressen.

Ett faktum är att många äldre saknar familj eller har sina närmaste på annan ort, kanske rent av i en annan världsdel. En omsorg som ser till den enskildes specifika behov liksom ett bra samarbete med den ideella sektorn är, menar Alliansen, en förutsättning för ett tryggt och värdigt liv för äldre. Livet är inte enbart vård och omsorg. Det måste också finnas tillgång till frisk luft och meningsfulla aktiviteter – som t. ex ett rikt kulturutbud.

Livskvalitet för vårdtagare och anhöriga

Kommunen ska stödja när det enskilda brister, men också stimulera positiva och förebyggande krafter. Alliansen Umeå vill i högre utsträckning sätta brukaren i centrum. Behov är personliga och individuella – den enskilde är oftast kapabel att själv bedöma vad som är en rimlig vårdinsats. Anhöriga gör en stor och viktig insats i omvårdnaden av äldre. Kommunen ska stödja och kunna komplettera men inte ställa krav på anhöriga att vårda en närstående.

Funktionsnedsättning

Det är en självklarhet att kommunen ska ta hänsyn till medborgare med funktionsnedsättningar. Deras behov av god tillgänglighet ska beaktas vid utformningen av offentliga inrättningar, anläggningar och informationssystem. Ökad tillgänglighet är ett av de viktigaste sätten att minska de negativa effekterna av funktionsnedsättning. Likaså måste utbudet av kultur- och fritidsaktiviteter göras tillgängligt. Särskild uppmärksamhet måste ägnas barn med funktionsnedsättning.

Ett område som behöver kartläggas ytterligare i Umeå är frågor kring mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättningar. Umeå kommuns utgångspunkt är att mänskliga rättigheter inte ska vara någon särfråga för grupper med funktionsnedsättningar, rättigheterna skall integreras fullt ut i alla planer. Det är mycket viktigt att detta arbete fullföljs på ett konsekvent sätt.

Vård av unga

Barn och ungdomar som av olika skäl är omhändertagna av samhället måste få all den hjälp som kan behövas för att som vuxna kunna leva ett gott liv. Alla elever i den svenska grundskolan har rätt att tidigt få lära sig läsa och skriva. För utsatta barn är skolgången av avgörande betydelse för hur resten av livet ska te sig. Förväntningarna får inte vara lägre på ett barn som är omhändertaget för samhällsvård än för övriga barn i kommunen. Tvärtom måste särskild uppmärksamhet riktas på skolresultat och på vilket sätt ytterligare stöd kan ges. Skolk är ett tydligt tecken på att något inte står rätt till. Trots detta har många barn och ungdomar hunnit missköta skolan under lång tid innan det händer något.

När samhället i det här fallet Umeå kommun träder in som ansvarig ska ansvaret tas fullt ut. Det är inte rimligt att ett omhändertaget barn ensam ska ta ansvar för sitt skolarbete. Trots att vi alla känner till skolgångens effekter för det kommande vuxenlivet tycks det när det gäller omhändertagna barn vara av underordnad betydelse. Det krävs en betydande attitydförändring och mer hjälp i skolan till omhändertagna barn.

Psyisk ohälsa hos barn och ungdomar

Fler och fler ungdomar söker hjälp på grund av psykisk ohälsa. En utveckling som kräver insatser och ett gemensamt förhållningssätt från kommun och landsting. Ineffektivitet genom dubbel- och trippelarbete måste bekämpas. Allt för många får vänta allt för länge på att få hjälp när den psykiska hälsan sviktar. Byråkrati måste bytas mot handlingskraft.

Omsorg med kvalitet och valfrihet

Fler boende. Utöka byggnadstakten för boende riktade emot äldre. Idag blir boendesituationen ofta akut efter en sjukhusvistelse. Färdigbehandlade blir kvar på sjukhuset onödigt länge vilket inte är värdigt för den äldre och dessutom förorsakar en hög kostnad för kommunen. Situationen är för närvarande akut – äldreomsorgen har en kö på 71 personer till särskilt boende, varav 12 har väntat länge än 3 månader (april 2010). Driften av alla framtida särskilda boenden ska upphandlas i konkurrens för att det visat sig att höja kvaliteten.

Trygghetsbostäder/seniorboenden för äldre. Trygghetsbostad ska finnas som möjlighet för alla som fyllt 70 år och äldre. En möjlighet att på äldre dagar hitta en ny gemenskap i ett äldre generations-boende där det finns personal, erbjuder gemensam måltid och kulturella och andra aktiviteter. Trygghetsboendet kan vara bostadsrätt, hyresrätt eller ett kooperativ. En möjlighet för pensionärer som inte till varje pris vill bo kvar "hemma", utan börja på något nytt på ålderns höst. En möjlighet till gemenskap. Umeå kommun måste aktivt arbeta för att fler Trygghetsboenden/Seniorboenden tillskapas.

Samarbete mellan Umeå kommun och Västerbottens läns landsting måste till i den så kallade hemsjukvården. Detta oavsett vad som händer i övriga länet. Ökat samarbete krävs även när det gäller barn och ungdomars psykiska hälsa. Idag är väntetiderna onödigt långa. Ett förbättrat samarbete där varje barn utreds en gång – istället för två till tre gånger vilket sker i vissa fall – skulle innebära minskade väntetider och en bättre vård.

Yngre dementa. Uppmärksamma yngre dementa. Utveckla verksamheten för yngre dementa. Många gånger förvärras diagnoser då denna grupp hamnar med äldre dementa. Alliansen Umeå kommer att se över dagens situation. Anhöriga till gruppen yngre dementa behöver särskilt stöd.

Korttidsboende och anhörigvårdare. För att avlasta anhörigvårdare är korttidsboenden en nödvändighet. Tillgång på korttidsboende får därför inte minska pga. av att platserna fylls upp av de som väntar på särskilt boende. Överhuvudtaget måste anhörigvårdarnas position stärkas och kunskapen om deras situation öka genom enkätundersökningar mm.

Valfrihet i hemtjänsten. Rätten att själv få välja vem som ska utföra min hemtjänst måste stärkas ytterligare. Det ska inte vara en självklarhet att de som inte väljer automatiskt får kommunen som utförare. Alla utförare ska på lika villkor ha möjlighet att presentera sin verksamhet för potentiella hemtjänsttagare.

Valfrihet inom hemtjänstens mathantering

Inför ett system där personer med hemtjänst kan få fler valmöjligheter vad gäller val av mat. Vill du ha matlåda eller mat hämtad från närliggande restaurang? I vissa fall, då brukaren behöver hjälp med inköp, skall det vara möjligt att få enklare mat lagad i hemmet. Alternativen kostar olika mycket, men valet är fritt.

Privata utförare. Att fler privata utförare av äldreomsorg har vågat satsa på att bygga bostäder för äldre i Umeå är mycket glädjande. Det mest populära boendet drivs av en privat entreprenör vilket visar att kvalitet och engagemang hänger ihop. Fler entreprenörer behövs och villkoren för etablering mellan privata och det kommunala bostadsbolaget ska givetvis vara lika.

Rehabilitering på valfri plats. Möjliggör rehabilitering för äldre på annan ort vid lika eller lägre kostnad som inom kommunen (t.ex. Mallorca).

Inför en flexlinje inom busstrafiken – beställservice med småbussar.

Flexlinjen innebär beställservice med småbussar som kommer närmare resenärerna. Bussarna stannar enbart efter beställning och beställning berättigar sittplats.

Ta strid mot inaktivitet och oönskad ensamhet. Många äldre blir fångar i sina egna hem. Välmående kräver också tillgång till frisk luft och meningsfulla aktiviteter – som t. ex ett rikt kulturutbud. Föreningsliv, frivilligorganisationer med flera har en stor betydelse för att förhindra isolering.

Värdighetsgaranti. Vi vill att Umeå skall införa en värdighetsgaranti i äldreomsorgen. Den skall tydliggöra för alla vad äldreomsorgen ska erbjuda och vad de äldre och deras anhöriga kan förvänta sig när de behöver äldreomsorg.

Kvinnors situation speciell. Kampen mot våld i nära relationer måste förstärkas. Centrum mot våld, kvinnojour och Öppen gemenskaps verksamhet för kvinnor med missbruksproblematik är viktiga inslag för att ge utsatta kvinnor en tryggare tillvaro. Särskild uppmärksamhet måste riktas på problemet med att kvinnor och flickor med funktionsnedsättning i högre grad utsätts för misshandel, övergrepp och sexuellt våld. Hedersrelaterat våld är ett område där det behövs mer kunskap och samarbete mellan olika myndigheter.

Utsatta flickor och kvinnor får aldrig överges.

Utveckla kommunens samarbete med frivillighetsorganisationer. Liksom Örebro bör kommunen ha dialogträffar med det civila samhället. Kommunen bör i högre grad bjuda in frivillighetsorganisationer och föreningar.

Upphandla mer verksamhet i konkurrens. Tjänstemännen vid Umeå socialtjänst har föreslagit upphandling på många områden. Tyvärr har detta möts med kalla handen. Vi vill gärna gå vidare, både med dessa förslag men även inom andra områden:

- Särskilt boende SoL/LSS enligt LOU
- Personlig assistans/LSS enligt LOV alternativ LOU
- Personlig assistans/LASS enligt separat ärende (Gotlandsmodellen)
- Strukturerad öppenvård inom individ- och familjeomsorg
- Familjerådgivning
- Umeå öppenvård (12-steg-program)

79 % av svenskarna anser att valfrihet i vården är en viktig fråga, att själva kunna välja vårdcentral eller äldreomsorg. Detta visar undersökningen Vårdindikatorn.

Kommuninvånarnas röster

Billigare busstrafik på dagtid för pensionärer

”Ett önskemål är billigare bussturer för oss pensionärer. Detta kan ske på dagtid, säg mellan 10 och 15.” *”Jag vill kunna komma ut och handla, hälsa på vänner .m.m. Den mjuka busslinjen var perfekt för mig och många andra.”*

Fler boende för utskrivningsklara och äldre

”Ser man på utskrivningsklara så blir man mörkrädd, för det finns inte boende.”

Anhörigvårdare

”Att vara anhörigvårdare kan vara otroligt tungt och behov av stöd är stort.”

Attityd mot funktionshindrade

”De talade om att huset var K-märkt, men en bankomat kunde sättas in.”
Personen kommenterar en bank som inte har någon rullstolsramp.

Alliansregeringen har genomfört

Sedan regeringen tillträdde i oktober 2006 har den bl.a. genomfört följande insatser inom äldre- och handikappolitiken:

- ✓ Uppdrag till Socialstyrelsen att i samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting utveckla ett nationellt system för öppna jämförelser inom vården och omsorgen om äldre (januari 2007).
- ✓ Uppdrag till Hjälpmedelsinstitutet att samordna genomförandet av satsningen Teknik för äldre (februari 2007).
- ✓ Höjda statsbidrag till handikapporganisationerna (budgetpropositionen 2008).
- ✓ Stimulansmedel till kommunerna för förberedelse av Fritt val-reform, 280 miljoner kronor (april 2008).
- ✓ Regeringsbeslut om att tillstyrka FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (december 2008).
- ✓ Lag om valfrihetssystem (gäller från den 1 januari 2009).
- ✓ Lagstadgat anhörigstöd. Den 1 juli 2009 infördes en ändring i socialtjänstlagen som förtydligade att socialnämnden ska erbjuda stöd.
- ✓ Investeringsstöd till trygghetsbostäder för äldre, 500 miljoner (november 2009).
- ✓ Överenskommelse med SKL - stöd till de mest sjuka bland äldre; stimulansbidrag på 271 miljoner kronor för 2010 (februari 2010).

Proposition om värdigt liv i äldreomsorgen (mars 2010).
Planerad behandling i kammaren: den 24 maj 2010,